

לעילוי נשמת

מרת אלישבע ע"ה בת יבלחט"א יעקב אליהו ושרה הורביץ

הבחור שמואל אלעזר ז"ל בן יבלחט"א נתן ואביבה הורביץ

אופנים שאין עוברים באיסור "לא תלין"

א. האומר לחבירו צא ושכור לי פועלים, [והשליח שוכר, ובעל הבית משלם שכרם], אין בזה איסור "לא תלין", כי לא נאמר האיסור אלא במי שהוא שוכר, והפעולה [=השכר] עליו, שנאמר "פעולת שכיר אתך", כלומר שהפעולה אתך ועליך לשלמה, וגם השכיר הוא שכיר שלך, אבל זה שהשליח שכרו, ופעולתו לבעלים, אין בו איסור לא תלין.

ב. כשהשכיר נשכר על מנת לקבל שכרו לאחר זמן, שכשאין משלמים לו ביום הראשון או בלילה הראשון, אין עוברים באיסור, משום שהשכיר נשכר על מנת כן. ולאחר היום הראשון שוב אין חיוב "לא תלין", כמבואר לעיל, שלא נאמר החיוב אלא על הלנת הלילה הראשון.

[ויקרא י"ט י"ג] לא תעֲשֶׂק אֶת רֵעֶךָ וְלֹא תִגְזֹל לֹא תִלֵּן פְּעֻלַּת שְׂכִיר אֶתְּךָ עַד בֶּקֶר.

[דברים כ"ד י"ד-ט"ו] לא תעֲשֶׂק שְׂכִיר עֲנִי וְאֶבְיוֹן מֵאַחִיד אוּ מִגֵּרָה אֲשֶׁר בְּאַרְצְךָ בְּשַׁעֲרֶיךָ. בְּיוֹמוֹ תִתֵּן שְׂכָרוֹ וְלֹא תָבוֹא עָלָיו הַשֶּׁמֶשׁ כִּי עֲנִי הוּא וְאֶלָּו הוּא נִשָּׂא אֶת נַפְשׁוֹ וְלֹא יִקְרָא עֲלֶיךָ אֶל ה' וְהָיָה בְּךָ חָטָא.

ששה איסורים נאמרו בכובש שכר שכיר

- א. "לא תעֲשֶׂק אֶת רֵעֶךָ".**
- ב. "וְלֹא תִגְזֹל",** [שנאמר לעניין כובש שכר שכיר, ולא לעניין גזל ממש, כמבואר בפרק איזהו נשך].
- ג. "לא תִלֵּן פְּעֻלַּת שְׂכִיר אֶתְּךָ עַד בֶּקֶר".**
- ד. "לא תעֲשֶׂק שְׂכִיר עֲנִי וְאֶבְיוֹן מֵאַחִיד אוּ מִגֵּרָה אֲשֶׁר בְּאַרְצְךָ בְּשַׁעֲרֶיךָ".**
- ה. "בְּיוֹמוֹ תִתֵּן שְׂכָרוֹ".**
- ו. "וְלֹא תָבוֹא עָלָיו הַשֶּׁמֶשׁ וְגו'".**

מה נקרא עושק ומה נקרא גזל

[לעניין כובש שכר שכיר]

לדעת רב חסדא – הדוחה את התשלום, ואומר לך ושוב לך ושוב, זה עושק. והאומר שלא ישלם כלל, זה גזל.

ולדעת רב ששת – האומר שכבר שילם, [ובאמת לא שילם], זה עושק. והאומר מתחילה שלא יתן, ולבסוף בבי"ד אומר שאינו חייב כלל, זה גזל.

לדעת אביי – הכופר ואומר לא שכרתיך מעולם, [ובאמת שכרו], זה עושק. והאומר שכבר שילם, [ובאמת לא שילם], זה גזל.

ולדעת רבא – כל שאינו משלם לשכירו, עובר באיסור עושק ובאיסור גזל האמורים כאן, ולא כתבה כאן התורה שני איסורים שונים, אלא איסור אחד הוא, שהעובר עליו עובר בשני לאוין.

איסור כובש שכר

בהמה, כלים, גר צדק, גר תושב, וגוי.

לעיל נתבאר, שישנם ששה איסורים בכובש שכר שכיר, שלושה כתובים בתורת כהנים [=ספר ויקרא], ושלושה כתובים במשנה תורה [=ספר דברים]. ונחלקו חכמים אם כל האיסורים הללו אמורים גם בכובש שכר גר בהמה וכלים, או שבכובש שכר גר בהמה וכלים, אינו עובר בכל האיסורים הללו.

תנא קמא של הברייתא, מחמיר מכולם, ואומר שכל ששת האיסורים האמורים בתורת כהנים ובמשנה תורה, ישנם לא רק בכובש שכר פועל יהודי, אלא גם בכובש שכר פועל גר צדק, [שקיבל עליו כל המצוות], ובכובש שכר פועל גר תושב, [שקיבל עליו שלא לעבוד עבודה זרה], ובכובש שכר בהמה, ובכובש שכר כלים ששכר מחבירו. וכך הוא דורש את הפסוקים.

במשנה תורה נאמר:

מאחיד – למעט כובש שכר גוי, שאינו עובר באיסורים האמורים במשנה תורה.

מגרך – לרבות כובש שכר גר צדק, שעובר באיסורים האמורים במשנה תורה.

בשעריך – לרבות כובש שכר גר תושב, שעובר באיסורים האמורים במשנה תורה

בארצך – לרבות כל שבארצך, כלומר שהכובש שכר בהמה וכלים, עובר באיסורים האמורים במשנה תורה.

ובגזרה שווה שכיר שכיר, למדנו שכל שנכלל באיסורים האמורים במשנה תורה, נכלל גם באיסורים האמורים בתורת כהנים.

והתנא של המשנה ותנא דבי רבי ישמעאל מקילים בזה, שלדעתם הכובש שכר גר תושב אינו עובר אלא בשלוש האיסורים האמורים במשנה תורה.

וטעמם הוא, שדורשים את הפסוקים במשנה תורה כדעת התנא קמא של הברייתא, אבל לדעתם לא נאמרה גזרה שווה, ללמד שכל שישנו באיסורי משנה תורה ישנו באיסורי תורת כהנים, ואם כן מחמת הכתוב במשנה תורה, הכובש שכר גר בהמה וכלים אינו עובר אלא באיסורים האמורים במשנה תורה. ומכל מקום כובש שכר בהמה וכלים, עובר גם באיסורים האמורים בתורת כהנים, משום שיש ללמוד זאת מהפסוקים האמורים בתורת כהנים עצמו, שנאמר, "פעולת שכיר אתך", לרבות כל דבר שעליך לשלם שכר פעולתו. ואף שמהטעם הזה היה לנו לרבות גם כובש שכר גר תושב, אין אנו מרבים אותו, כי נאמר בתורת כהנים "רעך", למעט כובש שכר גר תושב מהאיסורים האמורים בתורת כהנים.

ורבי יוסי ברבי יהודה מיקל בדבר נוסף, שלדעתו כובש שכר בהמה וכלים אינו עובר אלא באיסור "לא תעשק", האמור במשנה תורה.

כי לדעתו לא נאמרה גזרה שווה ללמד, שכל שישנו באיסורי משנה תורה ישנו באיסורי תורת כהנים, ואם כן מחמת הכתוב במשנה תורה, שמרבה איסור לכובש שכר גר בהמה וכלים, אין ללמוד שעוברים בהם גם באיסורים האמורים בתורת כהנים. ואף מה שלמדנו לרבות כובש שכר בהמה וכלים באיסור האמור במשנה תורה, אין זה אלא לעניין איסור "לא תעשק" האמור שם, אבל לעניין האיסורים "ביומו תן שכרו ולא תבוא עליו השמש", אין לרבות איסור לכובש שכר בהמה וכלים, אלא לכובש שכר גר תושב בלבד, משום שנאמר באיסורים הללו "כי עני הוא", ללמד שאינם נוהגים אלא בכובש שכר בני אדם, ששייך בהם עניות ועשירות.

שכר שני פועלים ויש לו לשלם לאחד מהם

אם אחד עשיר ואחד עני - יקדים לתת לעני הצריך את השכר יותר מהעשיר. לדברי תנא קמא, הדבר למד מהכתוב "כי עני הוא", ולדברי רבי יוסי ברבי יהודה, הדבר למד מהכתוב "לא תעשק שכיר עני".

אם אחד עני ואחד אביון [מעונה מעני אבל אינו בוש לתבוע את הטובה שמתאוה לה] - יקדים לתת לעני, המתבייש לדרוש את המגיע לו. ודבר זה למד מהכתוב "לא תעשק שכיר עני ואביון".

גזל הגוי

לדעת תנא קמא ורבי יוסי ברבי יהודה, הכתוב "רעך" מלמד, שאין איסור לגזול את הגוי.

ויתכן שלדעת התנא של המשנה ותנא דבי רבי ישמעאל יש איסור לגזול את הגוי, כי לומדים מהכתוב "רעך", שאין איסור לכבוש שכר שכיר גר תושב, אבל לגזול אותו אין להתיר.

חומרת איסור כובש שכר שכיר

לדברי חכמים, אסור לכבוש שכר שכיר, אפילו כשהשכר מועט, שנאמר "כי אליו הוא נושא את נפשו", לרבות כל מה ששעבד נפשו עבורו, אפילו הוא מעט.

ולדברי רבי יוסי ברבי יהודה, דין זה נלמד מהכתוב "אתך", הבא לרבות כל פעולה שאתך, ועליך לשלמה, אבל הכתוב "כי אליו הוא נושא את נפשו" מלמד, שהכובש שכר שכיר, נחשב כנוטל נפש. ו"א כאילו נוטל נפשו של הכובש עצמו, משום שעל ידי שעושה זאת, ה' יטול את נפשו כמו שנאמר, "כי ה' יריב ריבם וקבע את קובעיהם נפש". ו"א כאילו נוטל נפשו של השכיר הנגזל, כמו שנאמר "כן ארחות כל בוצע בצע את נפש בעליו יקח".

ניתן לקרוא את האותיות המודגשות בלבד כסיכום קצר של הדף

[לתרומות ולהנצחות](#)

[לרכישת ספרי בקיצור באתר אמזון](#)

[להצטרף לקבוצת וואצאפ לקבלת הקבצים מידי יום](#)

[להצטרף לקבוצת טלגרם לקבלת הקבצים מידי יום](#)

כל הזכויות שמורות © מותר להפיץ שלא למטרה מסחרית